

TILGÆNGELIGHEDSUDVALGET

v/ fmd. dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5, Næstved

BERETNING 19

Om vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet
i perioden 1.1.2013 - 31.12.2013

Afgivet af et udvalg under kulturministeren nedsat i henhold til
arkivloven, lovbekendtgørelse nr. 1035 af 21. august 2007

Indholdsfortegnelse

I	INDLEDNING	3
II	UDVALGETS OVERVEJELSER	5
A.	STATENS ARKIVER	5
1.	Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier	5
	1.1. Aflevering af papirarkivalier	5
	1.2. Sag om merbevaring hos forsvaret	6
	1.3. Bevaring af efterretningstjenesternes arkivalier.....	6
	1.3.1.Politiets efterretningstjeneste (PET)	6
	1.3.2.Forsvarets efterretningstjeneste (FE).....	9
2.	Uhjemlede kassationer	10
3.	Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27..	11
4.	Praksis vedrørende dispensationer	11
	4.1. Sagsbehandlingstider i Statens Arkiver og hos myndigheder	11
	4.2. Tilladelser og afslag	13
	4.3. Afslag, partshøring og remonstration	15
	4.4. Enkeltsager om dispensation	15
5.	Særlige områder	16
	5.1. EU-forordning, General Data Protection Regulation (GPDR).....	16
	5.2. Den varslede lukning af Erhvervsarkivet i Aarhus	16
B.	KOMMUNALE ARKIVER	17
III	SAMMENFATNING	17

I. INDLEDNING

Udvalget til vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet blev nedsat første gang i henhold til arkivloven fra 1994 og er senest nedsat i henhold til lov nr. 1050 af 17. december 2002, som trådte i kraft den 1. juli 2003. Efter lovens § 39 nedsætter kulturministeren et udvalg - Tilgængelighedsudvalget - til at vurdere de offentlige arkivers og myndigheders praksis på tilgængelighedsområdet.

Det er udvalgets kommissorium at vurdere praksis på tilgængelighedsområdet på baggrund af en årlig rapport udarbejdet af rigsarkivaren og at udtale sig om, hvorvidt der bør gennemføres ændringer på området.

Rigsarkivarens årlige rapport skal beskrive følgende hovedpunkter:

- Praksis vedrørende tilgængelighed til ikke-afleverede statslige arkivalier, der er over 20 år gamle.
- Afleveringspraksis
- Praksis vedrørende tilgængelighedsfrister og screening
- Praksis vedrørende dispensationer
- Praksis vedrørende tilgængelighed til kommunale og amtskommunale arkivalier, der er over 20 år gamle.

Udvalget kan anmode om supplerende oplysninger om sagsbehandlingen fra Statens Arkiver og kan som led i den årlige rapportering kommentere enkeltsager af principiel interesse. En repræsentant fra Statens Arkiver kan deltage i udvalgets møder for at give udvalget de nødvendige oplysninger i den forbindelse.

På baggrund af udvalgets drøftelser afgives en årlig beretning til kulturministeren.

Udvalgets virksomhed omfatter statens arkiver og de kommunale arkiver.

Statens Arkivers Rapport om praksis på tilgængelighedsområdet 2013 vedrører perioden fra 1. januar til 31. december 2013. Rapporten handler om såvel Statens Arkiver som de kommunale arkiver.

Rapporten har dannet grundlag for udvalgets arbejde med Beretning 19.

Udvalget har i perioden fra modtagelsen af Statens Arkivers rapport til afgivelsen af Beretning 18 afholdt to møder. Rigsarkivaren har deltaget i ét af disse.

På tidspunktet for afgivelse af Beretning 19 er medlemmerne af Tilgængelighedsudvalget følgende:

Formand:

Dommer Anders Martin Jensen

Øvrige medlemmer:

Forskningens repræsentanter:

Professor Niels Mygind, Copenhagen Business School

Lektor Karen Gram-Skjoldager, Aarhus Universitet

Pressens repræsentanter:

Journalist Villy Dall, Dansk Journalistforbund

Seniorkonsulent, cand.jur. Christina Mary Moshøj, Danske Medier

Forvaltningens repræsentanter:

Fuldmægtig Sine Langskov Hansen, Udenrigsministeriet

Pens. major Bjørn Hartmann-Madsen, Forsvarsministeriet

Seniorkonsulent Flemming Nielsen, Kommunernes Landsforening

Som sekretær for udvalget fungerer Helle Jardorf.

II. UDVALGETS OVERVEJELSER

A. STATENS ARKIVER

1. Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier

1.1. Aflevering af papirarkivalier

I udvalgets sidste beretning hedder det herom:

”

Status på aktivitetsplan 2012

Statens Arkivers aktivitetsplan, jf. cirkulære nr. 8 af 19. januar 2006 om bevaring og kassation samt aflevering af statslige myndigheders arkivalier i årene 2006-2010, blev i 2008 forlænget med to år til 2012.

Formålet var at sikre aflevering af bevaringsværdige arkivalier i varetægt hos statslige myndigheder både på papir og i digital form, så arkivalierne kunne være til rådighed på Statens Arkivers læsesale, når de blev umiddelbart tilgængelige, dvs. efter 20 år, jf. arkivlovens § 22.

Statens Arkiver oplyser i rapporten, at man ved udgangen af 2012 manglede aflevering af papirarkivalier fra seks ud af 42 myndigheder, der skulle have afleveret i 2012. Det drejede sig om følgende myndigheder:

- *Det tidligere Pædagogiske Universitet,*
- *Den tidligere Kunststyrelse,*
- *Køfoeds Skole,*
- *Det tidligere Sønderborg Politi,*
- *Den tidligere Retten i Frederikssund og*
- *Det tidligere Grenå Politi*

Det oplyses videre i rapporten, at forsinkelserne skyldtes manglende prioritering af opgaven hos de afleverende myndigheder, og at afleveringerne forventedes afsluttet i løbet af 1. halvår 2013. Rigsarkivaren har oplyst til udvalget, at alle papirarkivalierne nu efterfølgende er afleveret, og at der ikke i den forbindelse er fastsat særlige tilgængelighedsfrister.

Ny aktivitetsplan

I 2013 indledte Statens Arkiver et nyt tilsyn med alle statslige myndigheder. Formålet med tilsynet er at tilvejebringe oplysninger til brug for udarbejdelsen af den nye aktivi-

tetsplan, der skal dække perioden 2013-2017. Samtidig blev der udsendt et cirkulære om, hvilke myndigheder der skulle aflevere papirarkivalier i 2013 baseret på myndighedernes egne ønsker. Cirkulæret om aflevering af digitalt skabte arkivalier i perioden 2013-2014 blev offentliggjort på Statens Arkivers hjemmeside i januar 2013.

Tilsynet skal danne grundlag for et nyt cirkulære om aflevering af statslige myndigheders papirarkivalier fra 2014-2016, der forventedes udsendt i 2. halvår af 2013. Cirkulæret om aflevering af digitale arkivalier i perioden 2015-2016 forventes udsendt i 2014.

Statens Arkiver har ikke oplyst andet herom i sin seneste rapport, hvilket Tilgængelighedsudvalget har noteret sig.

1.2. Sagen om merbevaring hos forsvaret

I Tilgængelighedsudvalgets sidste beretning hedder det endvidere om dette spørgsmål:

”

Baggrunden for sagen, der er omtalt i Tilgængelighedsudvalgets tidligere beretninger, var et debatindlæg i dagspressen i 2008 fra pensioneret brigadegeneral Michael H. Clemmesen, der var kritisk over for kassationspolitikken med hensyn til forsvarets arkivalier

Statens Arkiver har nu modtaget forsvarets forslag til merbevaring af arkivalier dannet før 2003, der fortsat er genstand for drøftelser, som forventes afsluttet inden rigsarkivarens rapport for 2013.

Rigsarkivaren har i den forbindelse foreløbig oplyst, at Statens Arkiver oprindeligt har bestemt, at alene arkivalier fra forsvarets øverste administrative niveauer skal bevares, mens forsvaret har udtrykt ønske om bevaring af arkivalier fra lavere niveauer (f.x. bataljoner, eskadriller, værn mv.). Der er dog enighed om, at arkiveringen også skal tilgodese lokalforskningen.”

Det er oplyst over for Tilgængelighedsudvalget, at det forventes, at der træder nye kassationsbestemmelser i kraft i 2016, hvorefter flere arkivalier kan bevares end i dag. Udvalget finder det glædeligt og har taget oplysningerne om en forventet mindre restriktiv kassation af forsvarets arkivalier til efterretning.

1.3. Bevaring af efterretningstjenesternes arkivalier

1.3.1. Politiets Efterretningstjeneste (PET)

Den 19. april 2012 rettede Statens Arkiver henvendelse til PET på baggrund af forlyden-der i pressen om efterretningstjenestens makulering af personsager om fremtrædende

politikere. Statens Arkiver anmodede PET om at vurdere, hvorvidt aftalen af 17. december 1965 mellem rigsarkivaren og tjenesten om bevaring af visse arkivsager var efterlevet, eller om sager, som efter aftalen måtte forventes bevaret, var blevet kasseret.

I aftalen af 17. december 1965 stod bl.a., at *”Enkeltakter vedrørende personer, der har haft en mere fremtrædende politisk, kulturel, økonomisk eller administrativ position”* skulle bevares.

Den 10. maj 2012 svarede PET ved at henvise til sin redegørelse af 17. april 2010 til Justitsministeriet og til, at regeringen havde besluttet at iværksætte en udredning af tjenerstans makuleringer på det politiske område i perioden 1989-1998, som det bl.a. hed i Folketingets vedtagelse V 53, samlingen 2011-2012:

”Folketinget tager justitsministerens redegørelse til efterretning, men konstaterer, at der er skabt tvivl om PET’s sletninger af visse sager på det politiske område. Derfor iværksettes en udredning af årsagen til PET’s sletninger fra 1989 til 1998. Udredningen varetages af en universitetsjurist.”

Udredningen, der blev lavet af professor, dr.jur. Linda Nielsen, var færdig i februar 2013. Udredningen er offentliggjort på Justitsministeriets hjemmeside.

Statens Arkiver har i sin seneste rapport om praksis på tilgængelighedsområdet citeret følgende fra dr.jur. Linda Niensens udredning under titlen *”PET’s sletning af politiske sager i 1990’erne - spændt ud mellem samfundsbeskyttelse, persondatabeskyttelse og historisk værdi. Slet - slet ikke”*:

*”Hensyn til **historisk værdi** og bevaring af sagsakter for eftertiden er også et samfundshensyn, men har en noget anden karakter end varetagelsen af PET’s opgaver. Forskning i historie mv. samt mulighed for at beskrive, analysere og forklare politiske beslutninger mv. skaber en interesse i at kunne bevare oplysninger, herunder oplysninger, der foreligger hos PET. Da disse oplysninger som nævnt kan være meget personfølsomme og sensitive, bliver balancen her mellem individhensyn på den ene side og hensyn til historieskrivningen og historieforståelsen på den anden side. Også denne balance er hårfin og vedrører en særlig situation. For det første kan PET’s oplysninger være usikre, da de i et vist omfang beror på informationer og vurderinger, der kan (vise sig at) være forkerte. For det andet kan informationerne og vurderingerne i nogle tilfælde være baseret på en enkelt medarbejders jugement, som kan bero på en fejlopfattelse eller forkert fortolkning af aktiviteter, situationer el.lign. Endelig kan oplysningerne være baseret på telefonaflytninger o.l., som giver det personfølsomme og integritets-krænkende en særlig dybde – eller som det også er udtrykt ”at – i hvert fald en del af – sagsakterne er af helt ekstraordinær sensitivitet”*

”En ganske specifik retningslinje gjaldt for sagsakter af særlig historisk værdi. Disse skulle bevares ud over de sædvanlige tidsmæssige grænser og opbevares i et særskilt arkiv, indtil de kunne afleveres til Rigsarkivet. Denne særregel om bevaring af sager af historisk værdi fulgte

af en aftale med Rigsarkivet tilbage fra 1965, som også var gældende i 1990'erne. Sletning af registreringer og bevaring af sagsakter som følge af deres historiske værdi er ikke omfattet af Wamberg-udvalgets tilsyn, men på baggrund af en henvendelse fra Wamberg-udvalgets formand i 1995 udformede PET-chefen en særskilt instruks herom i 1996, baseret på aftalen fra 1965 mellem PET og Rigsarkivet. Bevaring skulle efter denne aftale bl.a. ske ved "Enkeltakter vedr. personer, der har haft en mere fremtrædende politisk, kulturel, økonomisk eller administrativ position" og herudover, hvis der er tale om "Andet materiale, som skønnes at have eller at kunne få historisk værdi." Der har så vidt ses ikke været udarbejdet nærmere retningslinjer fra PET eller Rigsarkivet med hensyn til den nærmere fortolkning og præcisering af, hvad der skulle tillægges vægt ved udvælgelsen af, hvilke sagsakter, der skulle bevares som følge af deres historiske værdi."

"Der synes ikke på samme tydelige måde at have været stor fokus på at bevare sager af særlig historisk værdi – i hvert fald ikke før midten af 1990'erne. Dette understøttes af, at sletning kunne beslattes af den enkelte medarbejder, mens unndladelser af makulering af sagsakter, der knytter sig til slettede registreringer, i hvert enkelt tilfælde skulle godkendes af en jurist. Desuden har begrebet "historisk værdi" ikke nødvendigvis været let eller entydigt at arbejde med for de ansatte i revisionssektionen."

"Ikke desto mindre har gennemgangen af mapperne med de såkaldte "B-nr.lister" vist, at sager vedrørende en række markante, politiske og kulturelle personligheder er makuleret. Som eksempler kan nævnes en række personer, der har været offentlig omtalt, nemlig Jens Otto Krag, Anker Jørgensen, Poul Hartling, Bertel Haarder. K.B. Andersen, Ole Sohn, Knud Jespersen og Hans Scherfig. Sletningen har tilsyneladende omfattet hele sagen. Disse sletninger forekommer påfaldende og kan undre, når der henses til aftalen fra 1965."

Det kan ikke af materialet ses, hvad begrundelsen har været, hvem der har truffet beslutningen, og hvem der eventuelt har godkendt sletning og makulering. Og sagerne er jo makuleret og findes derfor ikke mere. Der bliver derfor ifølge sagens natur kun tale om gisninger om mulige begrundelser for at sagerne blev makuleret, på trods af at de omhandlede markante politiske personligheder mv.

En forklaring på, at de nævnte sager ikke er blevet anset for at være af historisk værdi, kan være, at materialet blev anset for uinteressant, fordi der alene var tale om avisudklip o.l., som også kunne findes andre steder. Som fremhævet både i PET's redegørelse fra 1998 og i forbindelse med min gennemgang af en lang række konkrete sager, har det således været meget almindeligt, at der i nogle typer sager fortrinsvis var avisudklip og andet materiale, der var offentligt tilgængeligt på anden måde. Hvis det har været tilfældet, vil det ikke være en fravigelse fra praksis. Det vil i så fald være i overensstemmelse med retningslinjerne og aftalen fra 1965 at makulere sagen, da den på trods af den person, den omhandler, som følge af sit indhold ikke har selvstændig historisk værdi."

På den baggrund konstaterer Rigsarkivet, at destruktionsen af materiale i 1990'erne hos PET var mere vidtgående end Rigsarkivet havde anledning til at forvente på baggrund af aftalen af 17. december 1965 mellem rigsarkivaren og efterretningstjenesten om bevaring

af visse arkivsager.

Det politiske arbejde mundede ud i vedtagelsen af lov nr. 604 af 12. juni 2013 om Politiets Efterretningstjeneste, der er trådt i kraft den 1. januar 2014. Det fremgår heraf, at bevaring og kassation af arkivalier sker efter bestemmelserne i arkivloven

Den 12. april 2012 udstedte rigsarkivaren bevarings- og kassationsbestemmelser for PET's papirarkivalier. Bestemmelserne er klassificerede. Den 18. marts 2013 udstedte rigsarkivaren endvidere bestemmelser om bevaring og kassation af efterretningstjenestens E-arkiv, journal-/esdh-system og andet journalsystem SJS. Alle disse systemer skal bevares. Rigsarkivaren har også udstedt bestemmelser for tjenestens andre registre og databaser. De detaljerede bestemmelser fremgår af bilagene til bestemmelserne, hvilke bilag også er klassificerede.

1.3.2. Forsvarets Efterretningstjeneste (FE)

Den 16. maj 2012 skrev Statens Arkiver endvidere til FE ligeledes på baggrund af forlydender i pressen og bad om en redegørelse for, om tjenesten havde makuleret papirarkivalier i forbindelse med overgangen til digital arkivering.

Den 6. juni 2012 svarede FE ved at henvise til Forsvarsministeriets retningslinjer om behandling af personoplysninger mv. om danske statsborgere og herboende udlændinge udstedt den 12. maj 2010. Efter retningslinjerne er FE forpligtet til løbende at vurdere om hensynet til varetagelsen af efterretningstjenestens opgaver fortsat kan begrunde bevaringen af de indhentede personoplysninger. Hvis dette ikke er tilfældet, skal oplysningerne slettes og eventuelle tilknyttede sagsakter destrueres.

Det politiske arbejde på dette område mundede ligeledes ud i vedtagelsen af en lov nr. 602 af 12. juni 2013 om Forsvarets Efterretningstjeneste, der er trådt i kraft 1. januar 2014.

I lovens § 6 hedder det herom:

”§ 6. Forsvarets Efterretningstjeneste skal, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov, slette oplysninger om i Danmark hjemmehørende fysiske og juridiske personer, der er tilvejebragt som led i Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed efter § 1, stk. 1, når der ikke er tilvejebragt nye oplysninger, der indholdsmæssigt vedrører samme sag, inden for de seneste 15 år”.

Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår bl.a.:

”Der findes i anden lovgivning, herunder arkivlovgivningen, regler, der indebærer, at FE ikke er berettiget til at slette oplysninger. Sådanne regler skal FE følge, hvilket

indebærer, at FE vil være afskåret fra at slette oplysningerne. Det følger således af stk. 1, at FEs forpligtelse til at slette oplysninger ikke skal gælde, hvis andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov.

Det forudsættes, at forsvarsministeren i medfør af bemyndigelsesbestemmelserne i lovforslagets § 4, stk. 3, og § 5, stk. 3, fastsætter regler, der begrænser FEs mulighed for at behandle oplysninger, som skulle være slettet, men ikke er blevet det som følge af bestemmelser fastsat i anden lovgivning, jf. stk. 1, f.eks. fordi oplysningerne er af historisk interesse. Det vil bl.a. fremgå af disse regler, at FE skal opbevare papirsager, der af praktiske eller sikkerhedsmæssige årsager ikke overføres til Statens Arkiver, på et historisk arkiv hos FE, hvortil der gælder særlige adgangsbegrænsninger, eller i et godkendt elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem.”

Der er endnu ikke udstedt bestemmelser som omtalt i bemærkningerne til § 6, stk. 1. Der er den 28. februar 2008 fastsat bestemmelser om bevaring og kassation af arkivalier i varetægt hos Forsvarets Efterretningstjeneste. Det fremgår heraf, at samtlige arkivalier skal bevares.

Udvalget har endvidere efterspurgt en forklaring på forskellen i makuleringspligten henholdsvis efter PET-lovens § 9 og FE-lovens § 6, hvor formuleringen ” i Danmark hjemmehørende” fysiske eller juridiske personer alene gælder for sager hos FE, mens denne begrænsning ikke gælder for PET’s sager.

Rigsarkivaren har herom oplyst, at forskellen ligger i den måde, efterretningstjenesterne indhenter oplysninger på. Der er forskel på at indhente oplysninger om udlændinge i udlandet og på at indhente oplysninger om udlændinge og indlændinge her i landet. FET modtager mange oplysninger fra udenlandske kolleger, der ikke bør offentliggøres. Statens Arkiver følger de vedtagne love og har understreget, at offentligheden har fået langt mere indsigt i efterretningstjenesternes arkivalier, end før de to love trådte i kraft.

Tilgængelighedsudvalget finder det tilfredsstillende, at der nu fastsættes regler, der må antages at være tidssvarende, for bevaring og kassation af efterretningstjenesternes arkivalier, der navnlig efterspørges til brug for historieforskningen.

2. U hjemlede kassationer

Arkivlovens § 8 pålægger myndighederne at varetage arkivmæssige hensyn, herunder betryggende opbevaring af myndighedernes arkivmateriale. Det er således myndighedernes ansvar at sikre deres arkivalier mod enhver form for overlast. Myndighederne må ikke uden hjemmel kassere arkivalier. Arkivalier på elektroniske medier skal lagres, så de kan afleveres til offentlige arkiver.

Statens Arkiver oplyser, at der i rapportåret blev konstateret en enkelt uhjemlet kassation, der gav anledning til indberetning til overordnet myndighed eller tilsynsmyndighed efter

bekendtgørelse nr. 596 af 26. juni 2003 om offentlige arkivalier og offentlige arkivers virksomhed § 3, stk. 5.

Indberetning af 10. januar 2014, (j.nr. 2013-016025) drejede sig om, at Retten på Frederiksberg den 17. september 2013 oplyste, at alle omskrevne tingbogsblade for perioden ca. 1970-1995 var blevet kasseret i forbindelse med skybruddet d. 2. juli 2011. Bladene indeholdt oplysninger om ejendomshandler og servitutter, og det ville ikke være muligt at rekonstruere størsteparten af de tabte oplysninger.

Statens Arkiver bemærker i rapporten, at Retten på Frederiksberg skulle have kontaktet dem, så snart skaden opstod, hvorved dokumenterne kunne have været reddet.

Tilgængelighedsudvalget tager oplysningerne om det passerede til efterretning.

3. Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27

Forlængelsen af den almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år medfører, at de pågældende arkivalier indtil fristens udløb kun er tilgængelige med samtykke fra den afleverende myndighed, jf. arkivlovens § 33, nr. 1.

Statens Arkiver henviser i sin rapport til sidste års rapport, hvoraf fremgår, at der i 2013 blev fastsat særlige tilgængelighedsfrister i forbindelse med afleveringer efter aftaler bl.a. med Politiets Efterretningstjeneste (PET). Fristforlængelsen er på 80 år og omfatter de arkivalier, som PET har afleveret siden 1. januar 2011 og fremover, og som indeholder:

- Dokumenter med oplysninger, som kan føre til identifikation af PET's humane kilder
- Dokumenter med oplysninger, som hidrører fra PET's udenlandske samarbejdspartnere, eller
- Klassificerede dokumenter, som PET har modtaget fra andre myndigheder

Indtil da kan dokumenterne alene benyttes efter dispensation. Aftalen om fristforlængelse blev underskrevet af kulturministeren og justitsministeren i 2013.

Tilgængelighedsudvalget henviser ligeledes til sine bemærkninger i forrige beretning og har ikke ydeligere kommentarer.

4. Praksis vedrørende dispensationer.

4.1. Sagsbehandlingstider i Statens Arkiver og hos myndigheder

Statens Arkiver oplyser i lighed med tidligere, at sagsbehandlingstider og eventuelle overskridelser heraf udregnes i det elektroniske journalsystem. Sagerne opdeles i følgen-

de tre kategorier: 1) sager, hvori rigsarkivaren eller den, han har bemyndiget hertil, træffer afgørelsen uden ekstern høring, 2) sager, hvor imødekommelse af en ansøgning afhænger af samtykke fra den afleverende myndighed eller ressortmyndigheden, og 3) henvendelser, der ikke har givet anledning til afgørelse om tilgængelighed, for eksempel fordi materialet er umiddelbart tilgængeligt, eller fordi materialet ikke er afleveret til Statens Arkiver eller ikke eksisterer.

Arkivlovens § 36 fastsætter en svarfrist på højst 15 dage for ansøgninger eller henvendelser om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængeligt arkivmateriale. Sagsbehandlingsfristerne er yderligere indskærpet i rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit A, hvori det hedder:

”A. Svarfrister

1. Ansøgeren skal efter arkivlovens § 36 have svar inden 15 dage. Denne frist skal ubetinget overholdes.
2. Fristen regnes fra ansøgningens modtagelse til afsendelse af svar, således at alle kalenderdage regnes med, herunder modtagelsesdagen. Svar skal altså afgå fra Statens Arkiver senest den 15. dag.
3. Svarfristen gælder også i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en afgørelse. I så fald skal Statens Arkiver efter arkivlovens § 36 oplyse om grunden hertil, herunder om hvornår svaret kan ventes.
4. Hvis rigsarkivaren eller den, han bemyndiger hertil, træffer afgørelse, vil grunden til senere besvarelse, normalt være, at afgørelsen kræver meget omfattende undersøgelser, eller at der er opstået en så alvorlig tvivl, at sagen er forelagt rigsarkivaren eller afleverende myndighed.
5. Skal der høres om samtykke, skal skrivelse til afleverende myndighed afgå snarest og senest den 15. dag fra og med modtagelse af ansøgningen.
6. Ansøgeren orienteres med kopi af høringsskrivelse. I orienteringen anføres, at svar først kan ventes, når afleverende myndighed har taget stilling til samtykke.
7. I høringsskrivelse mindes afleverende myndighed om, at fristen for svar på samtykke efter arkivloven er 30 dage.
8. Har Statens Arkiver ikke modtaget svar på høring om samtykke inden 30 dage, rykkes afleverende myndighed snarest, dog senest inden 10 dage.”

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for adgangssager, der afgøres af Statens Arkiver alene, var i 2013 8,22 dage mod 9,95 dage i 2012 og 10,34 dage i 2011. Svarfristen på 15 dage blev overskredet i 41 ud af 2.925 sager eller i 1,40 % af tilfældene mod i ca. 10,45 % af tilfældene i 2012 og ca. 12 % af tilfældene i 2011.

Det fremgår endvidere, at Landsarkivet for Nørre Jylland havde den højeste overskridelsesprocent på 3,50 % af sine sager. På udvalgets spørgsmål herom har rigsarkivaren svaret, at det er korrekt, at Landsarkivet for Nørrejylland har været forsinket i deres sagsbehandling. Forsinkelsen skyldtes primært en u hensigtsmæssig ferieplanlægning. Fra 2014 er der sket en omorganisering af hele Rigsarkivet. Adgangssagsområdet er blevet samlet i en landsdækkende enhed, så der ikke igen opstår problemer med uensartet behandling af lokale ansøgninger. Formålet har været at få gennemført en mere ensartet og hurtigere sagsbehandling, og det har vist sig at være en god strategi. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid er nu 8-9 dage. Rigsarkivaren får endvidere en ugentlig statistik, så eventuelle fristoverskridelser kan behandles med det samme.

For så vidt angår sager, der har krævet samtykke fra andre myndigheder, var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for Statens Arkiver og myndighederne tilsammen 10 dage svarende til en gennemsnitlig overskridelse af svarfristen i 2,47 % af sagerne mod ca. 14,50 % af sagerne i 2012 og ca. 25 % af sagerne i 2011. Langt hovedparten af disse sager – 71 ud af 81 - er behandlet ved Rigsarkivet med en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på ca. 10 dage. Ved Landsarkiverne for Fyn og Nørrejylland blev 4 henholdsvis 6 sager behandlet med en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på henholdsvis ca. 7 og 10 dage.

For så vidt angår sager, der rejses som tilgængelighedssager, men som ikke fører til behandling af et konkret adgangsspørgsmål, var Statens Arkivers sagsbehandlingstid i gennemsnit godt 8 dage i 2013 mod ca. 10 dage i 2012 og 15 dage i 2011. Overskridelse af fristen på forekom i 50 sager ud af 2.485 eller i ca. 2 % af sagerne mod ca. 10 % af sagerne i 2012 og ca. 14 % af sagerne i 2011.

Udvalget udtrykker stor tilfredshed med den markante forbedring af sagsbehandlingstiderne i 2013 i forhold til 2012, hvor flere faktorer bevirkede, at sagsbehandlingstiderne i mange tilfælde var uacceptabelt lange.

4.2. Tilladelser og afslag.

Statens Arkiver oplyser i rapporten, at alle enheder i Statens Arkiver i rapportåret har ført statistik over modtagne ansøgninger og disses behandling i 2012 på samme måde som tidligere år. I rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit C, hedder det om indberetning af oplysninger:

- ”1. Efter arkivlovens § 39, stk. 3, skal rigsarkivaren hvert år til kulturministeren afgive rapport om tilgængelighed.
2. Med henblik på udarbejdelse af denne rapport afgiver alle enheder senest 14 dage efter udløbet af hvert kvartal oplysning om behandling og afgørelse af ansøgninger efter arkivlovens § 31 efter de tidligere herom udstedte bestemmelser, dog således at indberetningerne nu følger kalenderens kvartaler.
3. Afslag indberettes løbende til rigsarkivaren med kopi af sagens vigtigste dokumenter (ansøgning, svar på samtykkehøring og brev til ansøger).”

Statens Arkiver afgjorde 4.453 sager i 2013 mod 3.768 sager i 2012. Afgørelserne fordelte sig på 4.408 tilladelser og 45 afslag mod 3.744 tilladelser og 24 afslag i 2012 og omfattede de offentlige arkiver.

Statens Arkiver oplyser, at stigningen i antallet af afslag fra omkring 0,5 % til 1 % ikke skyldes en mindre liberal praksis end de tidligere år, og at langtidstendensen er, at afslagene udgør en meget lille andel af de modtagne ansøgninger.

Statens Arkiver har i sin rapport i lighed med tidligere udarbejdet en statistik over særligt udvalgte grupper af ikke umiddelbart tilgængeligt materiale.

Statens Arkiver behandlede i alt 20 sager om arkivadgang, der drejede sig om offentlige arkivalier yngre end 20 år, jf. arkivlovens § 22, stk. 1. 18 ansøgninger blev imødekommet, og 2 blev afslået. Til sammenligning behandlede arkiverne 35 sager om arkivadgang i 2012. Heraf blev 34 ansøgninger imødekommet og 1 afslået.

Der blev behandlet i alt 23 ansøgninger om adgang til arkivenheder, der indeholder sager inden for strafferetsplejen, som er over 20, men under 50 år gamle, jf. arkivlovens § 24. 20 ansøgninger blev imødekommet og 3 afslået. I 2011 blev der behandlet 14 ansøgninger, hvoraf 13 blev imødekommet og 1 afslået.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 23, stk. 1, (sager om enkeltpersoners private og økonomiske forhold, der er yngre end 75 år) blev der meddelt 4.374 dispensationer, mens 23 blev afslået. I 2012 blev der meddelt 3.662 dispensationer, mens 13 ansøgninger blev afslået. En stor del af dispensationsansøgningerne i denne kategori vedrører borgere, der søger adgang til sager om egne forhold.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 27, stk. 1, (sager om statens sikkerhed mv.) om tilgængelighed til materiale, der er fristforlænget i op til 60 år, og hvor rigsarkivaren meddeler tilladelse på betingelse af den afleverende myndigheds samtykke, blev der i forbindelse med 32 ansøgninger meddelt 15 tilladelser og 17 afslag, mens der i 2012 blev meddelt 17 tilladelser og 8 afslag ud af 25 ansøgninger.

Statens Arkiver oplyser, at 17 af de i alt meddelte 45 afslag vedrørte områder med særlige frister, der er fastsat i arkivloven. 2 af de 17 afslag var begrundet med, at arkivenheden indeholdt dokumenter, der var klassificeret som fortroligt højere, mens 3 andre afslag var begrundet i udenrigspolitiske fortrolighedshensyn. 12 ansøgninger vedrørte adgang til originale kontraministerialbøger, for hvilke der gælder en 100 års frist, fordi de kan indeholde aktive cpr.-numre, jf. arkivlovens § 8, stk. 3. De sidste 3 sager vedrørte adgang til originale kirkebøger (kontraministerialbøger) fra 1930-75. Begrundelsen var, at kirkebøger efter 1925 kan indeholde oplysninger om aktive personnumre.

Fra statistikken kan endelig fremhæves, at der vedrørende ansøgninger til ikke umiddelbart tilgængelige private arkiver blev meddelt 265 tilladelser og 3 afslag i 2013 mod 329 tilladelser og 5 afslag i 2012.

Statens Arkiver orienterer endvidere om en sag vedrørende adgang til arkivalier deponeret hos Filminstituttet, der i 2013 gav anledning til en længere korrespondance mellem ansøger og instituttet. Uenigheden handlede om, hvorvidt materialet var frit tilgængeligt eller omfattet af arkivlovens § 23, stk. 1, som omhandler en 75 års tilgængelighedsfrist for arkiver, der indeholder oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold. Det oplyses, at sagen først fandt sin afslutning i 2014 og derfor først bliver medtaget i dette rapportår.

Hverken afslagsprocenten eller de statistiske oplysninger i øvrigt giver udvalget anledning til bemærkninger bortset fra, at det er positivt, at afslagsprocenten forbliver på et lavt niveau.

4.3. Afslag, partshøring og remonstration

Ifølge Statens Arkiver er alle afslag givet med anvisning af ankemulighed, bortset fra visse private arkivalier, hvor dispensation efter de derom fastsatte bestemmelser ikke kan meddeles før et senere tidspunkt. Gives afslaget af et landsarkiv, kan dette indbringes for rigsarkivaren.

I tilfælde hvor den afleverende myndigheds samtykke er påkrævet før adgang, men dette ikke har kunnet opnås, har Statens Arkiver foretaget partshøring med en 30-dages frist til at fremkomme med nye oplysninger. Hvis ansøgeren har svaret, er partens udtalelse forelagt myndigheden til genovervejelse. Hvis ansøgeren ikke har svaret, er der meddelt endeligt afslag.

Rigsarkivaren har tidligere over for udvalget oplyst, at afslagene tæller fuldt med i statistikken, også selvom nogle alene er delvise afslag på ansøgninger, der i øvrigt kan imødekommes, og i så fald tillige tæller som en tilladelse.

4.4. Enkeltsager om dispensation

I to sager – registerets nr. 43 (RA 2013-003541, afslag på adgang til en dom over ansøgeren), og nr. 45, (RA 2013-015705, afslag på adgang til ansøgerens udlændingesag) - har udvalget anmodet om en begrundelse for en tilsyneladende restriktiv praksis om adgang til ansøgerens personsager sammenlignet med retsplejelovens og forvaltningslovens regler om parter aktindsigt.

Rigsarkivaren har supplerende oplyst, at sagerne tillige vedrørte andre parter end ansøgerne selv, og at de pågældende myndigheder ikke ville tillade adgang. Statens Arkiver følger særmyndighedens indstilling i de sager, der vedrører adgang til privat brug, hvor arkiverne ikke har den nødvendige faglighed til at bedømme sagen anderledes. I øvrigt var formålet med ansøgningerne videregivelse af oplysningerne, hvilket i sig selv er i strid med de vilkår, som arkivloven giver mulighed for at stille.

På udvalgets supplerende spørgsmål, om det havde været muligt at ekstrahere de ønskede oplysninger og på den måde give delvis adgang, har rigsarkivaren svaret, at det er den afleverende myndigheds opgave at tage stilling til spørgsmålet om meroffentlighed. Hvis ikke myndigheden indstiller til det, giver Statens Arkiver det ikke af sig selv. Det ville være meget ressourcekrævende, hvis Statens Arkiver af sig selv skulle foretage den nødvendige udvælgelse af materiale i alle sager med private ansøgere. Det ville heller ikke være i overensstemmelse med intentionerne bag arkivloven, der først og fremmest vedrø-

rer adgang til brug for videnskabelig forskning.

Statens Arkiver har dog tilkendegivet en overvejelse om fremover at vejlede ansøgerne om muligheden for at søge om aktindsigt efter reglerne i retsplejeloven, forvaltningsloven eller anden relevant lovgivning alt efter sagens karakter, når afslag gives efter arkivloven.

Tilgængelighedsudvalget har herefter taget oplysningerne om afslag på dispensation i enkeltsager til efterretning.

5. Særlige områder

5.1. EU-forordning benævnt General Data Protection Regulation (GDPR) om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger

Den 25. januar 2012 blev der fremsat udkast til den nævnte forordning, der skal afløse databeskyttelsesdirektivet (direktiv 95/46), der anses for forældet. Rigsarkivet har afgivet adskillige høringssvar om forordningen, der også indeholder bestemmelser om behandlingen af personoplysninger til arkivmæssige, historiske, statistiske og videnskabelige formål. Forordningen er ved udgangen af 2014 stadig under udarbejdelse.

Rigsarkivaren har på Tilgængelighedsudvalgets anmodning på et møde redegjort nærmere for indholdet af forordningen, der endnu befinder sig på forhandlingsniveau. Det er for tidligt at sige, hvilken betydning forordningen kan få på dansk persondata-/arkivret.

5.2. Den varslede lukning af Erhvervsarkivet i Aarhus

Tilgængelighedsudvalget drøftede i forbindelse med beretningen for 2012 (Beretning 18, pkt. 5.1.) med Rigsarkivaren eventuelle tilgængelighedsmæssige overvejelser på grund af et forbud mod udlån af originale arkivalier til benyttelse på læsesale mv. uden for Statens Arkiver, fordi en af forskningens repræsentanter i udvalget havde gjort opmærksom på konsekvenserne for forskningsmiljøet ved Aalborg Universitet.

I slutningen af september 2013 offentliggjorde Rigsarkivaren sin beslutning om at lukke Erhvervsarkivet i Aarhus. Beslutningen har givet anledning til indsigelser fra Aarhus Universitet (historiestudiet), der har anført, at nærmeste læsesal så bliver i Viborg. Det vil betyde en væsentlig forringelse af vilkårene for det næststørste forskningsmiljø i Danmark, blandt andet i forbindelse med de studerendes oplæring i arkivbenyttelse.

Rigsarkivaren har over for Tilgængelighedsudvalget redegjort for, at det navnlig er økonomiske/ressourcemæssige hensyn, der har ført til beslutningen om lukning af Erhvervsarkivet. Den professionelle brug af Erhvervsarkivet har efter Rigsarkivarens opfattelse været beskeden, og afstanden mellem Århus og Viborg er overkommelig.

Rigsarkivaren har endvidere oplyst, at der fortsat er en dialog med Aarhus Kommune og Aarhus Universitet om en løsning, der giver brugerne den bedst mulige adgang til arkivalierne.

B. DE KOMMUNALE ARKIVER.

Det fremgår, at Statens Arkiver i 2013 i lighed med tidligere år udsendte et spørgeskema til samtlige 98 kommuner, der blev bedt om at indberette antallet og udfaldet af ansøgninger om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængelige offentlige arkivalier efter arkivlovens bestemmelser.

Det fremgår af undersøgelsen, at 88 kommuner havde besvaret spørgeskemaet mod 85 kommuner i 2012. Heraf har 33 kommuner angivet at have modtaget i alt 600 henvendelser om adgang til ikke umiddelbart tilgængeligt materiale, mens 55 kommuner angiver ikke at have modtaget sådanne henvendelser. Af de 600 ansøgninger endte 588 med adgang og 12 med afslag. Til sammenligning modtog de kommunale arkiver i 2012 537 ansøgninger i alt, hvoraf 524 endte med adgang og 13 med afslag.

2 af de 12 afslag var ansøgninger til Københavns Stadsarkiv, hvor afslag blev givet med henvisning til privatlivets fred. 10 af de 12 afslag var begrundet i, at den pågældende kommune ikke var i besiddelse af det efterspurgte materiale. Ingen af de sidstnævnte afslag var således begrundet i de pågældende dokumenters indhold af oplysninger m.v.

Der foreligger ingen oplysninger i Statens Arkivers Rapport med hensyn til sagsbehandlingstiden.

10 kommuner har på trods af flere rykkere ikke besvaret spørgeskemaet, hvilket er 3 færre end i 2012, men stadig beklageligt efter udvalgets opfattelse.

III. SAMMENFATNING

I sagen om kassation af forsvarets arkivalier er det oplyst, at der forventes nye kassationsbestemmelser fra 2016, hvorefter flere arkivalier vil blive bevaret end efter de hidtil gældende bestemmelser.

Efter ikrafttræden af ny lovgivning om efterretningstjenesternes virksomhed bliver der fastsat ny (klassificerede) bestemmelser om kassation og bevaring, der må antages at være tidssvarende.

Der er i 2013 kun konstateret en uhjemlet kassation (tingsbogsblade hos en byret).

Der er ikke i 2013 fastsat forlængede tilgængelighedsfrister, der kan give anledning til bemærkninger.

Der er i 2013 sket en markant forbedring af Statens Arkivers sagsbehandlingstider i forhold til 2012, og afslagsprocenten er fortsat meget lav.

Rigsarkivaren har i forbindelse med to afslag i medfør af arkivloven til ansøgere om adgang til egne personsager tilkendegivet en overvejelse om fremover at vejlede om muligheden for aktindsigt til parter efter reglerne i retsplejeloven, forvaltningsloven eller anden relevant lovgivning.

Rigsarkivaren har over for udvalget redegjort for de økonomiske og ressourcemæssige overvejelser i forbindelse med beslutningen om lukning af Erhvervsarkivet i Aarhus og oplyst, at der fortsat er en dialog med Aarhus Kommune og Aarhus Universitet om en løsning, der giver brugerne den bedst mulige adgang til arkivalierne.

København, den 30. juli 2015

Anders Martin Jensen
formand